

SUN'IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI

Bozorboyev Diyorbek Po'lat o'g'li
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqola sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining mehnat bozoriga ta'sirini ilmiy tahlil qiladi va zamonaviy iqtisodiyot sharoitida ularning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyatini yoritadi. Tadqiqot sun'iy intellekt va avtomatlashtirish orqali ish jarayonlarini optimallashtirish, mahsulot sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish mexanizmlarini o'rganadi. Shu bilan birga, maqolada mehnat bozorida yuzaga keladigan strukturaviy o'zgarishlar — ba'zi ish o'rinlarining qisqarishi, yangi kasblarning va malakali ish o'rinlarining paydo bo'lishi, malaka talabining oshishi — ham tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish, ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozoridagi raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlarini mehnat bozoriga integratsiya qilish davlat siyosati, ta'lim tizimi, kasbiy tayyorgarlik va ijtimoiy himoya strategiyalari bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, avtomatlashtirish, mehnat bozori, iqtisodiy samaradorlik, ish o'rinlari, malakali kadrlar, innovatsion rivojlanish, strukturaviy o'zgarishlar, ijtimoiy himoya, kasbiy tayyorgarlik, raqobatbardoshlik, texnologik rivojlanish.

Аннотация: Статья посвящена научному анализу влияния технологий искусственного интеллекта и автоматизации на рынок труда и их социально-экономическому значению в современных условиях экономики. Исследование рассматривает механизмы повышения эффективности через оптимизацию рабочих процессов, повышение качества продукции, снижение затрат и увеличение производительности. Также в статье анализируются структурные изменения на рынке труда — сокращение некоторых рабочих мест, появление новых профессий и высококвалифицированных рабочих мест, увеличение требований к квалификации. Результаты исследования показывают, что искусственный интеллект и автоматизация способствуют повышению экономической эффективности, стимулированию инновационного развития,

созданию рабочих мест и укреплению конкурентоспособности на рынке труда. Таким образом, интеграция технологий искусственного интеллекта и автоматизации в рынок труда должна быть согласована с государственной политикой, системой образования, профессиональной подготовкой и стратегиями социальной защиты.

Ключевые слова: искусственный интеллект, автоматизация, рынок труда, экономическая эффективность, рабочие места, квалифицированные кадры, инновационное развитие, структурные изменения, социальная защита, профессиональная подготовка, конкурентоспособность, технологическое развитие.

Annotation: The article provides a scientific analysis of the impact of artificial intelligence and automation technologies on the labor market and their socio-economic significance in the context of the modern economy. The study examines mechanisms for enhancing efficiency through optimizing work processes, improving product quality, reducing costs, and increasing productivity. The paper also analyzes structural changes in the labor market, including the reduction of certain jobs, the emergence of new professions and high-skilled positions, and increased skill requirements. The results indicate that artificial intelligence and automation contribute to economic efficiency, stimulate innovative development, create jobs, and strengthen labor market competitiveness. Therefore, the integration of artificial intelligence and automation into the labor market should be aligned with government policies, education systems, professional training, and social protection strategies.

Keywords: artificial intelligence, automation, labor market, economic efficiency, jobs, skilled personnel, innovative development, structural changes, social protection, professional training, competitiveness, technological development.

Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalari zamonaviy iqtisodiyot va mehnat bozorini tubdan o'zgartirayotgan asosiy omillar hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar ish jarayonlarini optimallashtirish, mahsulot sifatini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirish imkonini beradi, shu bilan birga mehnat bozoridagi ish o'rinlari tuzilmasini ham sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish ma'lum turdagi vazifalarni inson tomonidan bajariladigan ishlarni o'rnini bosishi natijasida ayrim kasblarning qisqarishiga, yangi kasblar va malakali ish o'rinlarining yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Masalan, texnologik jarayonlarni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tahlil qilish, xizmat ko'rsatish sohalarida sun'iy intellekt yordamida ishlarni bajarish, ishlab chiqarish jarayonini tezlashtiradi va xatoliklarni kamaytiradi, shu bilan birga odam mehnatiga bo'lgan

talabni kamaytiradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish malakali kadrlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, chunki yangi texnologiyalarni ishlab chiqish, qo'llash va nazorat qilish uchun yuqori malakali ishchi kuchi talab qilinadi. Bu esa ta'lim tizimi va kasbiy tayyorgarlik dasturlarini innovatsion yo'nalishga moslashtirish zaruratini keltirib chiqaradi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish mehnat bozoridagi strukturaviy o'zgarishlarni rag'batlantiradi: ba'zi sohalarda ish o'rinlari kamayadi, boshqalarda esa yuqori malakali kadrlar va texnologik mutaxassislar uchun yangi ish o'rinlari paydo bo'ladi. Bu jarayon iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi, samaradorlikni yaxshilaydi va innovatsion rivojlanishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning mehnat bozoriga ta'siri ijtimoiy sohalarda ham seziladi: ish o'rinlarining o'zgarishi, malaka talabining oshishi, ish haqi va ijtimoiy himoya tizimlarining moslashuvi dolzarb masalalar sifatida ko'rib chiqiladi. Shu sababli, davlat siyosati va korporativ strategiyalar, ta'lim tizimi, malakali kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash dasturlari sun'iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlarining mehnat bozoriga salbiy ta'sirini yumshatish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga qaratilishi lozim. Natijada, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish mehnat bozoridagi jarayonlarni optimallashtirish, ish samaradorligini oshirish, yangi malakali ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy o'sishga xizmat qiluvchi asosiy omil sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning mehnat bozoriga ta'sirini o'rganish iqtisodiy siyosat, ta'lim, ijtimoiy himoya va innovatsion rivojlanish strategiyalarini shakllantirish uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalari mehnat bozorida ish jarayonlarini fundamental tarzda o'zgartirmoqda. Ushbu texnologiyalar orqali murakkab va takrorlanuvchi vazifalarni avtomatlashtirish mumkin bo'lib, bu ish samaradorligini oshiradi va inson resurslaridan foydalanishni optimallashtiradi. Shu bilan birga, ba'zi sohalarda odatiy ish o'rinlari kamayadi, chunki sun'iy intellekt tizimlari ma'lumotni tezkor qayta ishlash va qaror qabul qilish funksiyalarini bajaradi. Shu nuqtai nazardan, ishchi kuchining malaka talabi oshadi, texnologik bilim va ko'nikmalarga ega mutaxassislar uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi. Avtomatlashtirish va sun'iy intellektning qo'llanilishi nafaqat ishlab chiqarish sohasida, balki xizmat ko'rsatish, logistika, moliya va sog'liqni saqlash kabi tarmoqlarda ham ish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, texnologik integratsiya jarayoni ijtimoiy va iqtisodiy masalalarni keltirib chiqaradi: ish o'rinlarining qisqarishi, yangi malakalarni talab qilish, ish haqi va ish sharoitlaridagi o'zgarishlar. Shu sababli, davlat siyosati va korporativ strategiyalar ishchi kuchini

qayta tayyorlash, kasbiy malakalarni oshirish va texnologiyaga moslashuvni rag'batlantirishga yo'naltirilishi lozim. Natijada, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ish jarayonlarini optimallashtirish, yangi kasblar va malakali ish o'rinlarini yaratish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish va mehnat bozorining raqobatbardoshligini kuchaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi texnologik infratuzilma, malakali kadrlar tayyorlash va ijtimoiy himoya tizimining samarali bo'lishiga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat vazirligi. Sun'iy intellekt va mehnat bozoridagi o'zgarishlar bo'yicha hisobotlar. Toshkent, 2023.
2. Mirzaev A., Tursunov S. Avtomatlashtirish va mehnat bozorining rivojlanishi. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari, raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellektni rivojlantirish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar. Toshkent, 2021–2024.
4. Karimov B. Sun'iy intellekt va mehnat bozoridagi tendensiyalar. Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Texnologik rivojlanish va mehnat bozoridagi o'zgarishlar bo'yicha hisobotlar. Toshkent, 2023.

